

Vodička, Libor

Dvacet let poté - zpráva o jedné konferenci

Theatralia. 2010, vol. 13, iss. 1, pp. 119-121

ISSN 1803-845X (print); ISSN 2336-4548 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/115642>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

ních prostředků se totiž nedostává zejména při realizaci takových procesů, jako je digitalizace sbírek, která například zpřístupňuje badatelům i takové sbírkové předměty, s nimiž není vhodné, vzhledem k možnosti jejich poškození, často manipulovat. Chybí pracovní síly, které by zpracovávaly či revidovaly shromážděné sbírkové předměty, dále technické vybavení apod. Zaměstnanci muzeí mnohdy například nemají k dispozici ani průměrně výkonný počítač, na němž by bylo možné zpracovávat data. Během diskuse tedy byla často zmíněna nepříznivá finanční politika krajů či státu vůči divadelním muzeím jako pravděpodobný původce těchto potíží. V této souvislosti také došlo k pozoruhodné konfrontaci zkušeností našich pracovišť zejména s Deutsches Theatermuseum München, z nichž vyplynulo, že se potýkají s podobnými finančními nedostatky jako české instituce. Naopak zástupce vídeňského Don Juan Archivu, Dr. Matthias J. Pernersdorfer, informoval všechny přítomné o příznivější situaci této instituce, plynoucí ze zcela odlišného způsobu financování – ze soukromých zdrojů. V diskusi se prosadilo ještě další důležité téma – otázka znovuotevření pražského Divadelního oddělení Národního muzea. PhDr. Hanuš Jordan informoval o vyhlídkách v tomto směru, přičemž zdůraznil, že k celkovému obnovení provozu dojde patrně až v roce 2018. V závěru setkání se pozornost většiny diskutujících obrátila k hypotetické otázce vzniku a podoby instituce typu divadelního muzea, kterou bychom u nás rádi měli. Diskuse se zúčastnili rovněž pedagogové teatrologických pracovišť Masarykovy univerzity v Brně a Univerzity Palackého v Olomouci.

I přes krátkou dobu svého trvání přineslo setkání výměnu důležitých informací mezi pracovníky divadelních muzeí střeoevropského prostoru. A i když tato akce nepřinesla konkrétní návrhy řešení problémů, s nimiž se zastoupené instituce v současnosti potýkají, je zřejmé, že rozhovory tohoto druhu jsou nanejvýš potřebné.

Divadelní muzea a jejich funkce v 21. století. Moravské zemské muzeum Brno, 27. října 2009.

Libor Vodička / Dvacet let poté – zpráva o jedné konferenci

Tak zvaná sametová revoluce je tématem, které by po právu mělo lákat také teatrologu, vždyť nemáme v dějinách mnoho příležitostí sledovat, kterak se divadla stala tribunou revolučních zvratů a sami divadelníci jejich plnohodnotnými aktéry. Tím více, že můžeme nejen analyzovat archivní prameny, ale také stále ještě lze hovořit s pamětníky i hlavními vůdci tehdejších událostí, v centru i mimo něj. Právě to měli na mysli organizátoři konference *Divadlo a revoluce 1989*, která se uskutečnila ve dnech 22.–24. října 2009 v malém sále Divadelního ústavu v Praze. Není úkolem

tohoto pojednání analyzovat a hodnotit, nakolik se jim to zdařilo či ne, neboť pisatelem je jeden z účastníků, cílem je informovat čtenáře o celém podniknutí, které vyjevilo leccos o stavu bádání v této oblasti.

První blok příspěvků přinesl převážně obecnější otázky kolem úlohy divadelníků a divadla jako instituce v procesu politické krize podzimu 1989. V úvodním referátu „Nejsem politický tribun, ani herec...“ se Martina Musilová (DAMU, FF MU) zaměřila na téma dynamiky proměny společenských vztahů v prvních hodinách a dnech stávky, přičemž se opírala výhradně o publikaci dokumentů *Semafor ve stávce* (1990), dodnes jedinou knihu mapující události listopadu 1989 z hlediska divadelní instituce. Své teze a závěry pak konfrontovala s výpovědí aktéra a pamětníka Jiřího Datla Novotného. Vybrat si jediné ohnisko výpovědi, tj. divadlo Semafor, jako východisko k závěrům obecného charakteru se však ukazuje jako celkem problematické. Charakterizovat dynamiku vývoje by bylo šťastnější právě na příkladech a materiálu z různých míst a divadel, neboť například co o událostech vypovídá příklad pražský, neplatí již pro mimopražská divadla. (Ovšem jsou tu i jiné sociologické souvislosti, které by nám mohly uniknout: například rozdíly mezi městy s výrazným podílem univerzitních studentů a městy, kde v té době vysoké školy nebyly; také v rámci studijní orientace jednotlivých škol nacházíme rozdíly, které hrály významnou roli v dynamice vývoje: školy humanitního zaměření a školy výhradně orientované technicky apod.). V každém případě referát Martiny Musilové přinesl více inspirativních otázek a problémů. Dramaturgii Realistického divadla Zdeňka Nejedlého v osmdesátých letech

jako činitele v procesu politické „emancipace“ divadelníků a jejich specifickou komunikaci se pokusil analyzovat Jan Jiřík (FF UK) v příspěvku „Divadlo: věc veřejná“. Sociolog Marcel Tomášek (FSS MU) se zas ve svém referátu „Změny mentálních modelů a rozhraničení v listopadu 1989 ve světle užití divadelních prostředků“ zaměřil na význam a funkci dezinformace o zabitém studentovi Martinu Šmídovi, která měla charakter tragické sekvence a spouštěče vývoje v celé zemi.

Druhý blok pokračoval příspěvky zaměřenými na regionální problematiku. Autor této zprávy vystoupil s referátem „Divadlo a revoluce, teatralita revoluce – brněnská varianta“, v němž na příkladu z brněnských divadel i ulic v prvních hodinách a dnech stávky podal výklad postupného vývoje, od myšlenky vyhlášení stávky k její realizaci. Druhý plán výkladu byl pak zaměřen na popis a zpřítomnění (audiovizuální dokumenty doby) prvků teatrality v listopadových událostech. Navazující příspěvky rozšiřovaly dané téma formou rekonstrukce událostí v dalších regionech. Referát Pavlína Kalandrové (FF UK) přinesl řadu pozoruhodných detailů o prvních dnech stávky v Prostějově. Autorka postupovala metodou „oral history“; podobně pracovala také Lucie Michelová (FF MU) při své analýze a rekonstrukci divadelní stávky v Gottwaldově (Zlíně) a Uherském Hradišti. Její příspěvek se opíral o bakalářskou diplomovou práci, kterou její autorka obhájila roku 2009 v Kabinetu divadelních studií při Seminárii estetiky FF MU v Brně.

Účelnost a správnost této metody, tj. zmapování a poznání dokumentů a dodatečné výpovědi aktérů a pamětníků, potvrdily i další příspěvky druhého dne

konference. Příspěvek Tatjany Lazorčákové (FF UP) „Zkušenost z heuristického výzkumu na téma divadlo a revoluce 1989“ se jednak zaměřil na výklad událostí v Olomouci, jakožto třetím nejdůležitějším univerzitním městě v českých zemích, jednak byl precizní úvahou nad metodologií, možnostmi, ale i různými limity teatrologického bádání v této oblasti. Také další příspěvky měly charakter rekonstrukce, případně i následné syntetické analýzy pojmenovávající specifika toho či kterého místa, divadla či uměleckého souboru. Referát Terezy Sieglové (FF UK) vypověděl o společensko-politickém vývoji v Ústí nad Labem v posledních měsících před listopadem 1989 a o úloze Činoherního studia. Martina Černá (FF UK, IU-DÚ) se pokusila ozřejmit na příkladech některých pražských kulturních zařízení (KD Stodůlky, KD Chmelnice) jejich úlohu v rámci propojování povolené kultury s uměleckým undergroundem. Na ni pak do jisté míry navázala Anna Irmanovová (FSV UK), jejíž zevrubný a řadou audiovizuálních ukázek doplněný příspěvek vypověděl „příběh“ Studia pohybového divadla v druhé polovině osmdesátých let, kdy se každé představení tohoto experimentálně zaměřeného souboru stalo jakousi „tichou demonstrací, úměrně tomu, jak houstla situace“.

Poslední blok byl určen k prezentaci dvou aktuálních událostí, které se váží k našemu tématu. Katarina Ďurčová (DÚ Bratislava) představila soutěžní projekt *Deti revolúcie*, jenž byl Divadelným ústavem v Bratislavě vyhlášen předloňského roku pro slovenské i české studenty společenskovědně zaměřených vysokých škol. Studenti se nejprve účastnili přednášek a seminářů na téma „sametové revoluce“ 1989, aby posléze zpracovali určité téma

v samostatné odborné práci. Své práce také stručně představili a nutno konstatovat, že některé zaujaly originálním úhlem pohledu, specifickou tematikou či hloubkou záběru. Prezentace brněnských *Theatralií* s tematickým dvojčíslem *Yoricka Divadlo a revoluce* byla sice poznamenána nezájmem pražských teatrologů, ovšem bylo již dost pozdě a únava jistě sehrála svou roli. Třetí den konference byl pak zcela ve znamení setkání s aktéry a pamětníky událostí roku 1989, mj. Petrem Oslzlým, Karlem Králem, Vlastou Gallerovou a dalšími.

Součástí projektu byla stejnojmenná výstava dokumentů, článků a fotografií vystavená na panelech, nejprve v Karolinu, posléze ve dvoraně pražského Divadelního ústavu. Žel, několik věcných i faktografických chyb poněkud zkalilo dobrý dojem. Důvody? I z vlastní zkušenosti vím, že organizátoři nefungovali jako skutečný badatelský a autorský „tým“. Fakt, že projekt, jeho studijní příprava i realizace nebyl podpořen žádným grantem, bezpochyby sehrál svou roli. Mýlí se tedy Jana Machalická ve své recenzi v *Lidových novinách* („Vzpomínky starých zbrojnošů“). *Lidové noviny* 16. 11. 2009, s. 11) a plete se i Vladimír Just v *A2* (Jana Bohutínská. „Společnost je dodnes přeražená“. Mladí teatrologové na stopě listopadu '89. *A2*, 2009, č. 23, s. 15), ovšem pokračování – bude-li kolektivní – by mělo být neseno především plně profesionálním přístupem, byť možná i nadále nezbude, než pracovat ve fakticky zcela amatérských podmínkách.

Divadlo a revoluce 1989. Institut umění–Divadelní ústav Praha, 22.–24. října 2009.